

Kritikai vélemények az előadásról:

„Hosszú idő után újra színészként láthatjuk Balázs Zoltánt, a Maladype Színház vezetőjét és rendezőjét. Megérte ennyit várni, mert Viktor Kravcsenko bőrébe bújva szenvedélyesen mutatja be Oroszország egyik legzordabb fél évszázadát. Színészi habitusában mindig ez a lenyűgöző: nemcsak a nézői határait feszegeti, hanem a sajátjait is. Balázs Zoli egyszerre Balázs Zoli és Viktor Kravcsenko, végig Kravcsenkóként létezik, aki mögül szemvillanásokra kikacsint Balázs Zoli. Mindenesetre ez a kettősség ritka a magyar színházakban, amikor a színész ennyire azonosul az általa alakított szereppel. Itt szinte alakítani is alig lehet, annyira pici a közeg, mint egy kamera közeli: egyből kivet magából bármit, ami hamis. Balázs Zoltán azért zseniális, mert mindenféle manír nélkül, „nem színészből nyomja”. Spontán reagál a külvilágra, nincs előre eltervezett, kiokoskodott koncepció. Egyszerűen, a maga természetességével van, létezik, miközben végigvezet Kravcsenko élményein, megjárja a mennyet, és a poklot.”

*Nagy Klaudia: A béke Oroszország kezében van
a Maladypés Balázs Zoltán zseniális egyszemélyes előadást csinált
www.index.hu - ványabácsiblog, 2015. december 09.*

„Az előadás egyedisége többek között Kravcsenko sajátos látásmódjában rejlik, egyszerre értelmes és naivan romantikus bizalmában, amely fokozatosan alakul át számító lázadássá. Ezmélése pedig jóval általánosabb annál, semmint, hogy egy letűnt rendszer kritikájára szorítkozzon. Balázs Zoltán összesen kétszer ábrázolja teljes beleéléssel a megrendülést: a Kravcsenko és az apja közötti első komoly veszekedésnél, illetve a Szovjetunióból való szabadulásánál. Ezzel tulajdonképpen kijelöli a két fontos fordulópontot a történetben. Az átlényegülés egészen elemi. Egy értelmes és tehetséges ember hite, amely útbaigazítja a folyton kisikló világot.”

*Hajnal Márton: Vissza a Szovjetunióba
www.7ora7.blog.hu, 2015. december 03.*

"Humoros, groteszk momentumokat sem nélkülöző, megrázó és felkavaró múltidézés a könyv meg a belőle született előadás; Kelet-Európa felsejlő magán- és köztörténelmét a nézők által átélt vagy megismert történelem teszi teljesebbé. A színész felméri a közönséget, s kiválasztja, mely mondatokat kinek címez, aktivizálja a hallgatóságot, s az emberek láthatóan szívesen válaszolnak, ismételnék közösen egy-egy részletet. Nem beleél, hanem megelevenít. Közben szabad teret enged a hallgató képzeletének, asszociációinak, engedi, hogy a szöveg kapcsán emlékeket idézzon fel, a saját tapasztalataival egészítse ki az elhangzottakat. Minél többeknek kellene megmerítkezniük ebben a lélek- és gondolattisztításban."

*Nánay István: Nem mese ez...
www.szhaz.net, 2015. december 07.*

"Egy ember ül ötven előtt és felolvás. E kijelentő mondat úgy helytálló, hogy nem igaz: Balázs Zoltán előtt ott a vaskos paksaméta, mégis kívülről fújja az egészet. Néha rögtönöz, tömörít, megrázó, emlékezetes pillanatokot teremt, szívszorongató történetek váltják egymást. Izgalmas szembesítés részese a Maladype új bemutatójának nézője. Visszhangoznak benne a nyugtalanító, elméjébe égett előadás hangsúlyai. A második világháború idején "dezertáló" szovjet funkcionárius egykoron hiába írta le - ma már tudjuk: hajszálpontosan - a rendőrszocializmus mechanizmusát, könyvét a világpolitika csinálói túlzásnak tekintették. Nem

az volt, szintiszta valóság."

Murányi Gábor: Viktor Kravcsenko: Én a szabadságot választottam
HVG, 2015. december 5.

"Balázs Zoltán heroikus vállalkozása, a könyv megtalálása, színre vitele, lenyűgöző szuggesztivitású előadása az évad egyik legfontosabb színházi-közéleti eseménye."

Én a szabadságot választottam
Toptipp kulturális kritikai és ajánló portál, 2015. december 3.

"Balázs Zoltáné, az együttes vezetőjéé az érdem, hogy felkutatta, Konok Péterrel lefordította, majd utóbb a Maladype kiadásában megjelentette Kravcsenko világsikerű aratott könyvét. Ezzel a vállalkozásával alighanem sokak előtt a titkok újabb kapuját tárta ki. De azóta ennél többet is tett, amikor egy este tolmácsolható szöveggé - monológgá - sűrítette a terjedelmes kötetet. Színházi tapasztalataim alapján állíthatom, hogy ilyen szenvedéllyel és átéléssel játszani - főként partner nélkül - csak akkor lehet, ha a színész az előadás tartamára valóban Kravcsenkóvá válik, ha történelmi, politikai tapasztalatait és magánemberként megélt kalandjait a hős bőrébe bújva képes tolmácsolni. Ezt érezte meg a közönség is, amikor szinte intim, személyes kapcsolatba került azzal a drámai hőssel, aki a diktatúra rácsait szétfeszítve képes volt a szabadságot választani. Bízom abban, hogy folyamatosan lesznek fiatalok és nem annyira fiatalok, akik készek és fogékonyak a színház követelte szellemi kihívásra és hajlandók következetesen tanulni a múltból és múltat. Ránk fér..."

Földes Anna: Tanuljuk a múltat
Népszava, 2015. december 12.

"Még mindig elégedetten csettintgetnek mindazok, akiknek Balázs Zoltán 10 évvel ezelőtti Hamlet alakítása eszükbe jut. A most ajánlott előadásnak csak egyik unikuma, hogy a Maladype Színház főhajtóműve sok-sok év után ismét színpadra lép. Miközben voltaképp nem is lép színpadra - csak leül közénk a nyolcadik kerületi Mikszáth tér egyik lakásában (az úgynevezett Maladype bázison), és beszél hozzánk. Hol egy férfiről mesél, aki annak idején előbb hitt, majd csalódott a szovjethatalomban, hol ugyanebből a férfiből, belülről szólal meg, hol pedig Balázs Zoltánként fordul felénk. Sőt, az előadás ezeket egyszerre is tudja."

Ezt nézd meg! Szabadon.
www.port.hu, 2015. december 12.

"Balázs Zoltán a regényből készült szuggesztív monodrámája a Maladype Színházban jó érzékkel koncentrálna a könyv legizgalmasabb motívumaira, így lehet a fájdalmasan szép Jelena titka című fejezet a produkció legütösebb része is egyben. Hősünk reggelente a torkában dobogó szívvel várja a szerelmét a megállóban, és inkább nem száll fel a következő buszra, mert így láthatja a vonzó és intelligens lányt, akiről kiderül a későbbiekben, hogy az NKVD külföldiekre, turistákra specializálódott ügynöke. A másik emlékezetes szituációban a szovjet viszonyokhoz képest kifejezetten jó anyagi körülmények között élő Kravcsenkót az egykori forradalmár édesapa kíméletlenül szembesíti Sztálin rendszerének minden elképzelést felülmúló embertelenségével. Balázs Zoltán érzékeny színész, mert magabiztosan és könnyedén tartja a kapcsolatot az őt körbeülő közönséggel. Egy alkalommal felteszi a kérdést, hogy a következő részt hallani akarja-e a publikum, mert ha a helyzet úgy hozza, akár ugrani is tud a szövegben. Mi úgy döntünk, hogy mindent hallani szeretnénk a lendületes előadótól. Hiánypótló vállalkozás a Maladype

Színház Közhasznú Egyesület gondozásában, Konok Péter fordításában megjelentetett az *Én a szabadságot választottam* című kötet. Nem lehet eleget beszélni ugyanis a 20. század történelmi katalizmáinak keretein belül azokról az igazukért minden körülmények között kiálló, bátor emberekről, akik a legnagyobb terror idején is egyenes derékkal és jelentősebb arcrongálás nélkül nézhettek a tükörbe."

Szekeres Szabolcs: Orosz rulett
www.art7.hu, 2016. január 18.

„Elvileg ott van Balázs Zoltán is, a Kravcsenko-project motorja, vagy inkább hengerműve, sztahanovistája - de a magas széken, ami egyszerre szószék és a vádlottak padja, maga Kravcsenko emlékezik, vitázik, ironizál, érzeleg, kokettál a közönséggel - az előadás minimalista eszköztára (egy szék, kissé hosszabb lábakkal, hiszen az egyenlők szovjet látszatszürkeségében mindig voltak egyenlőbbek; és egy olvasólámpa, szembántó fénye lidérces képzelettársításokra ad lehetőséget) magával ragad.

Konok Péter - 2015. december 14.

A bemutatót követően, a projekt második fázisában az előadást megnyitottuk a fiatalok számára. Vidéki útjaink során, szakértőink közreműködésével 2016 januárjának közepéig közel 170 diák és pedagógusaik bevonásával foglalkoztunk a demokratikus értékek, az állampolgári jogok, a személyes és kollektív szabadság, az aktív állampolgári részvétel, a felelős választásra és döntésre való képesség, valamint a különböző társadalmi folyamatok közös vizsgálatával.

Részlet szakértői véleményekből:

Csepeli György:

"Sötétben tapogatódzik, aki pontos meghatározást akar adni a gazdagságról és a szegénységről. Ha rákérdezzük e szavak jelentésére, kiderült, hogy annyiféle meghatározás, ahányféle megszólaló, bár abban nincs vita, hogy a szegénység rossz, és a gazdagság jó. A szegénység és a gazdagság iránt érdeklődő szociológusok régebben megelégedtek azzal, hogy megmérték a családok anyagi javakkal való ellátottságának szintjét, s a kapott eredmények alapján a lakosságot négy csoportra osztották. Akik a felső negyedbe kerültek, azokat gazdagnak nevezték, s akik az alsó negyedbe kerültek, azok lettek a szegények. Richard Easterlin 1974-ben írt egy könyvet, melyben kimutatta, hogy a magas jövedelműek boldogabbak mint az alacsony jövedelműek. Ez az eredmény nem lepett meg senkit. Easterlin azonban azt is kimutatta, hogy az összefüggés hosszú távon nem érvényes. A második világháború után a nyugati fogyasztói társadalmakban például folyamatosan növekedett a családok jövedelmi szintje, de ezzel egyidejűleg egyáltalán nem emelkedett a megkérdezettek boldogság szintje. Az Easterlinről elnevezett paradoxon azt mondja, hogy a gazdagság nem azonos a boldogsággal. Cinizmus lenne persze ebből arra következtetni, hogy akkor le kell mondani a jóléti politikáról, s a „gazdag szegények” képét kellene hitelesnek tekinteni. Az alapszükségletek kielégítetlensége, az ínség bizonyosan rossz, mivel rövid és kilátástalan élet jár vele együtt.

Nemrég jelent meg magyarul Julia Kavanagh életrajza Rudolf Nurejevéről, akit tehetsége, bátorsága és szorgalma a szegénységből a világ leggazdagabbjai közé repített. Nurejev a Szovjetunióban tanult, ott lett nagyszerű táncos. A Kirov balett párizsi túráján 1961-ben a

repülőtéren őrzői karjainak szorításából szabályszerűen kiugrott a szabadságba, amely elhozta neki az érvényesülést és a gazdagságot. Boldog azonban nem lett, miként nem voltak boldogok azok sem, akik társai lettek a gazdagság színterein, a luxus szigeteken, a villákban, nagyszerű apartmanokban. Az ital, a kábítószer, az erőszak, a kényszeres szex nem kímélte sem őt, sem társaságát. De nem lettek boldogabbak azok sem, akiket otthagytott a Szovjetunióban. Családja, barátai, tanítómesterei életét megnyomorította az ínség és a szabadság hiánya.

Nurejev példája látszólag extrém, hiszen kivételes képességű emberről van szó, aki a szó konvencionális értelmében nem lehetett volna soha boldog, mivel a mindenséggel mérte magát. A példa csak azt mutatja, hogy a gazdagság nem biztosíték a boldog életre, melynek az anyagi javak szükséges, de nem elégséges feltételei.

A mindennapi életben a gazdagság és a szegénység viszonyítás kérdése. Mindenki van egy igényszint, melyhez mérve magát megállapíthatja, hogy hol van a többiekhez képest, akik közül egyeseket magához hasonló helyzetűnek tart, míg másokat magánál lejjebb, másokat magánál följebb lát. Az igényszint határt szab a képzeletnek, mely kijelöli annak az életnek a határait, melyet élünk. Akkor van baj, ha az igényszint elszakad a realitásoktól, s az elérhetetlent elérhetőnek mutatja. A reklám, a szórakoztatóipar, a bulvár média alkalmas arra, hogy megemelje az igényszintet, melynek előbb-utóbb megtapasztalt elérhetetlensége súlyos csalódások, elégedetlenségek és boldogtalanságok forrása lesz. De az sem jó, ha az igényszint lefelé húz, nem ösztönöz többre és jobbra. Az alacsonyan tartott igényszint révén elért boldogságot József Attila a moslékon hízott disznó képét felidézve gúnyolja ki.

Európában nemrég lezárult egy kezdeményezés, mely arra irányul, hogy minden európai polgár feltétel nélkül biztosított alapjövedelmet kapjon, függetlenül attól, hogy dolgozik, munkanélküli, fiatal vagy idős, egészséges vagy beteg. A kezdeményezés aláíróinak száma nem érte el az 1 milliót, így az nem jutott el az Európai Bizottság asztalára. Az elgondolás azonban ma is megfontolandó. A valódi társadalmi probléma ugyanis nem a gazdagság, hanem a szegénység. Számos Nobel-díjas közgazdász is egyetért azzal, hogy a feltétel nélkül garantált alapjövedelem az egyedüli lehetőség arra, hogy a társadalomban ne legyenek szegények.

Kérdés persze, hogy a feltétel nélküli alapjövedelem nem lesz-e akkora összeg, melyet csak a gazdagoktól való elvétel révén lehet biztosítani? A szocializmus kísérletén átesett társadalmak példájából ugyanis tudjuk, hogy a társadalomnak az sem tesz jót, ha nincsenek benne gazdagok.

Azok a szerencsés társadalmak, melyben nem a gazdagok eltűnése árán nincsenek szegények. Az ember ugyanis nemcsak szellem, hanem test is. Mint Arisztotelész mondja, az emberben ott az állat. Egyetlen társadalom sem mondhat azokról a motivációkról, amelyeket a pénz, a birtoklás, a bőség szabadít el az emberben, felébresztve benne a vágyat a gazdagságra.

Arra mindenkinek magának kell ráébrednie, hogy a boldogsághoz több kell mint a gazdagság. A távoli Bhután uralkodója mondta ki még a múlt század 70-es éveiben, hogy egy nemzet boldogságának nem lehet mértéke a megtermelt anyagi javak összessége. Ma már elfogadott a szociológiában, hogy az egyes országok boldogságszintjéhez a megfelelő jövedelemen kívül hozzátartozik a jól működő egészségügy, a jó iskolarendszer, az igazságos hatalom, a kulturális sokféleség, a szabadidő, a közösségi érzés, melyek együttesen meghatározzák azt a lelki állapotot, melyet köznapi szóval boldogságnak neveznek.

Évente megjelenik egy jelentés, mely a világ országait rangsorolja boldogságszint szerint. A

lista elején olyan országok vannak, mint Svájc, Izland, Dánia, Norvégia, Kanada, Finnország. Magyarország sajnos nagyon lemaradt, 2014-ben a jelentésben szereplő 158 ország listáján a 104-ik helyen szerepelt. A teljes táblázat megtekintését mindenkinek ajánlom. Megtekinthető az interneten a World Happiness Index címen.

A jelentést összeállító kutatók nem tagadják, hogy a nemzeti szintű boldogságot meghatározza a nemzeti jövedelem nagysága, de fontos szerep jut a boldogságérzet meghatározásában az egyént támogató társadalmi környezetnek, az egészségnek, s mindenekelőtt a szabadságnak, melyet az egyén számára a társadalom biztosít.

Az ember feladata, hogy legyőzze a benne élő állatot, mely szabadságában korlátozza, létét testéhez láncolja. Mind a gazdagság, mind a szegénység a szellem székhelyén, a fejben kezdődik. Az igazi szegénység a szabadság hiánya, mely nemcsak az anyagi körülmények következménye. Van a nyomornak lelki változata, mely belülről béklyózza le az embert. A függés a lélek nyomora, mely mindenkit sújthat, tekintet nélkül arra, hogy gazdag vagy szegény. A függés pusztító kényszer, mely nem engedi el az embert az alkohol, a kábítószer, a játék, az evés, a szex fogságából.

Gazdagon élni azt jelenti, hogy szabadok vagyunk, választhatunk társat, munkát, célt, feladatot. A szabadság persze nem csálthatatlanság. A kudarcok kikerülhetetlenek. Arra szolgálnak, hogy tanuljunk belőlük, újra kezdjük, amit rosszul csináltunk. Az igazi gazdagság forrása az, ha megtanulunk emberként élni, s embernek maradni, ami nem magányos vállalkozás. Segítenünk kell másoknak, akik gyengék ahhoz, hogy szabadok legyenek. Ki kell lépnünk önmagunkból, hogy önmagunkká váljunk.

Láttam a boldogságot én,
lány volt, szőke és másfél mázsa.
Az udvar szigorú gyöpén
imbolygott göndör mosolygása.
Ledőlt a puha, langy tócsába,
hunyorogott, röffent még felém -
ma is látom, mily tétovázva
babrált pihéi közt a fény.
(József Attila, Esmélet)"

Konok Péter:

„Szóval, ez egy igazán különleges élmény volt.

Nagyon a szívemhez nőtt már fordítás közben is ez a Kravcsenko-kötet, és az is, amit Balázs Zoli csinált vele, éppen ezért kíváncsian, sőt izgatottan vártam, hogy milyen lesz egy ilyen „előadás”, vita, amikor - legalábbis a koncepció szerint - a kötet ürügyén a szabadságról, a döntésről, a választás lehetőségeiről beszélgetünk a hivatalos terminus szerint „3h”, vagyis „halmazottan hátrányos helyzetű” fiatalokat oktató iskolákban. Kikopott már belőlem az izgalom, kevésbé érzek lámpalázat, ha történészkonferenciákon adok elő, vagy rádióban, tévében vagyok megmondó, netán tüntetésekön szónokolok. Volt bennem régebben, ma már alig: mindent meg lehet szokni, hozzá lehet sorjázódni a dolgokhoz. Most lámpalázam volt. Új szerep.

Hát, bármit is képzeltem el előre, nem az lett. Hamar világossá vált, hogy itt nem lesz a szó megszokott értelmében sem előadás, sem vita. A fiatalok még az én normáim szerint is - hiába anarchizmus, borzolt ifjúkor, foglaltházakon és punkkoncerteken edzett tőrés határok - kaotikusak és „rendetlenek”. Ugyanakkor van egy olyan rendjük, ami számomra idegen.

Lexikális tudásuk megdöbbenően alacsony, Sztálin vagy a Szovjetunió neve nemigen mondott nekik semmit, gondolkodásuk viszont már-már riasztóan fürge, egy állandó verbális ping-pong, felelés, poénkodás, sajátos szóbirkózás, amiben nagyon jók és kreatívak. Zoli pillanatok alatt felvette a ritmust, nekem kellett hozzá néhány perc, de utána hihetetlenül élvezetes volt, remekül szórakoztam. Végül is pontosan arról volt szó, amiért mentünk: szabadságról, a választás lehetőségéről és felelőségéről, a tekintélyről és annak veszélyeiről, a múlttól és a jelenről - csak máshogy, más kontextusban, mint ahogy mi megszoktuk, és mint ahogy ezek a fiatalok megszokták. A világok surlódása pedig pazar szikrákat csiholt. A végére (kábé másfél óra, cigiszünettel) teljesen lefáradtam, de még folytattam volna. Utána ebédet kaptunk, és kicsit beleláthattunk az ottani tanárok - tulajdonképpen nem kevésbé érdekes - gondjaiba, világába is.

Eddig sosem voltam olyan vitán, ahol a kérdések nem kis része a szakállamról szólt. Többen megkérdezték, megfoghatják-e? Megfoghatták, igazi. Mi ez a furcsa ing rajtam? Miért van Zolin sapka? Van-e gyerekem? Szereti-e a nemtommilyen együttest? Miért szólhatnak bele a tanárok a világba? Miért jó a tánc, és hogyan kell, illetve hogyan lehet táncolni (művészeti iskola volt). Mi a lányok választása, és mi a fiúké? Mi a diktatúra? Hol kezdődik? Az osztályban, otthon, ahol fel kell vágni a fát, mielőtt bulizni megy az ember? A rendőrörsön? A parlamentben? Kik a „migránsok”? Mi a szegénység? Mik az álmok? Mi a gonoszság, mi a jóság, és van-e abszolút gonosz és abszolút jó? Mit nyomok, mikor nyomok valamit? Papíron mint „szakértő” szerepeltem. De ki az, aki ezekhez szakérthet? Senki. Mindenki. Sokszínű közös dolgaink ezek.

Na, szóval remek élmény volt. Nem tudom, a fiatalok mit gondoltak róla, jön két fura fickó Pestről, és remekül elüvöltöznek velük mindenféléről. Hogy mit vártak, és mit kaptak? Én rengeteget tanultam, főleg arról, hogy naná, hogy nem veheti el senki a kultúránkat, hiszen annyiféle kultúránk van, minden zsebünkben több is, pirinyó kultúrapikulák és roppant kultúratrombonok, mint a régi zenebohócnak, jön valami savanyúpofájú hatalom, valami személytelen kult-úr (© by Petri), és elvesz egyet-egyet, kicsikarja a kezünkből, de mi akkor mindig belenyúlunk valamelyik zsebükbe, és előhúzzunk valamit, meglöbögatjuk, belefújunk, megpengetjük, mert kérem szépen, ha a feje tetejére áll is a hatalom, mint valami inverz Hegel a marxi dialektikában, nekünk mindig van máááásik!!!!”

A Kravcsenko-ügy márciusig tartó harmadik fázisában a diákok és pedagógusaik által kitöltött kérdőívek, az egyéni interjúk és fókuszcsoporthatások, valamint a kapott visszajelzések értékelése és elemzése zajlik.